

P O R O

KUVAI: Paliskuntain yhdistys, Erkki Viero, Stephanie C. Lefère, Vesa Jurmu, Kaisa Hurme, Ira Määttä, Suomen Käsiyön Museo - Timo Veitäläinen, Stierjärven Porofarmi, Seven-1.

Sisällysluettelo

Poro	4
Poronhoito pähkinänkuoressa	9
Poronhoitoa harjoitetaan paliskuntajärjestelmän kautta	10
Paliskuntain yhdistys	12
Poromiehen ammatti perustuu perinnetietoon ja -taitoon	16
Poron ja poromiehen vuosi alkaa kesästä	18
Syksyllä tapahtuvat poroerotukset	20
Talvella poroja paimennetaan	23
Kevät – vappuna vasa hangella	24
Poro antaa ravintoa	26
Poro antaa elämyksiä	27
Poro antaa lämpöä	28
Poro antaa kulttuurin	29
Porosanasto	30

PALISKUNTAI N YHDI STYS

PL 8168 / Koskikatu 33 A 96101 Rovaniemi
Puh. +358(0) 16 331 6000 Fax +358(0) 16 331 6060

www.paliskunnat.fi

PORO

(Rangifer tarandus tarandus)

- Elopaino naaraat 60–100 kg, urokset 90–180 kg, vastasyntynyt vasa 4–6 kg
- Pituus 150–210 cm saparosta turvan kärkeen
- Säkäkorkeus 90–120 cm
- Saparo 10–15 cm
- Korva 9–12 cm
- Etujalka 55–56 cm
- Elinikä jopa 18–20 vuotta

Tanakat peitinkarvat, joissa ilmalokeroita lämmöneristeenä. Erittäin tiheä aluskarva. Selviää –50 °C pakkasessa ja +40 °C helteessä.

Reagoi nopeasti ääniin tarkan kuulon ansiosta.

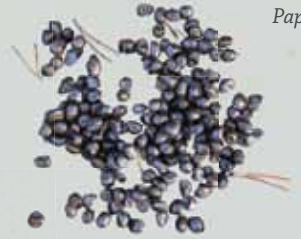
Umpiluiset sarvet, jotka vaihtuvat vuosittain. Sarvi voi kasvaa jopa 2 cm vuorokaudessa. Hirvaat käyttävät sarviaan taisteluun vaatimista. Koko ja piikkien lukumäärä kasvaa, kunnes poro alkaa vanheta.

Poro jäkälänkaivuukuopassa eli kiekerössä.

TÄSTÄ ON MENNYT PORO

Papanoita

Poroa saalistavat ahmat, karhut, sudet, ilvekset ja kotkat.

Lisäkynnet, jotka poro voi levittää helpottaakseen kulkemista pehmeässä lumessa ja soilla.

Neljä kynttä.

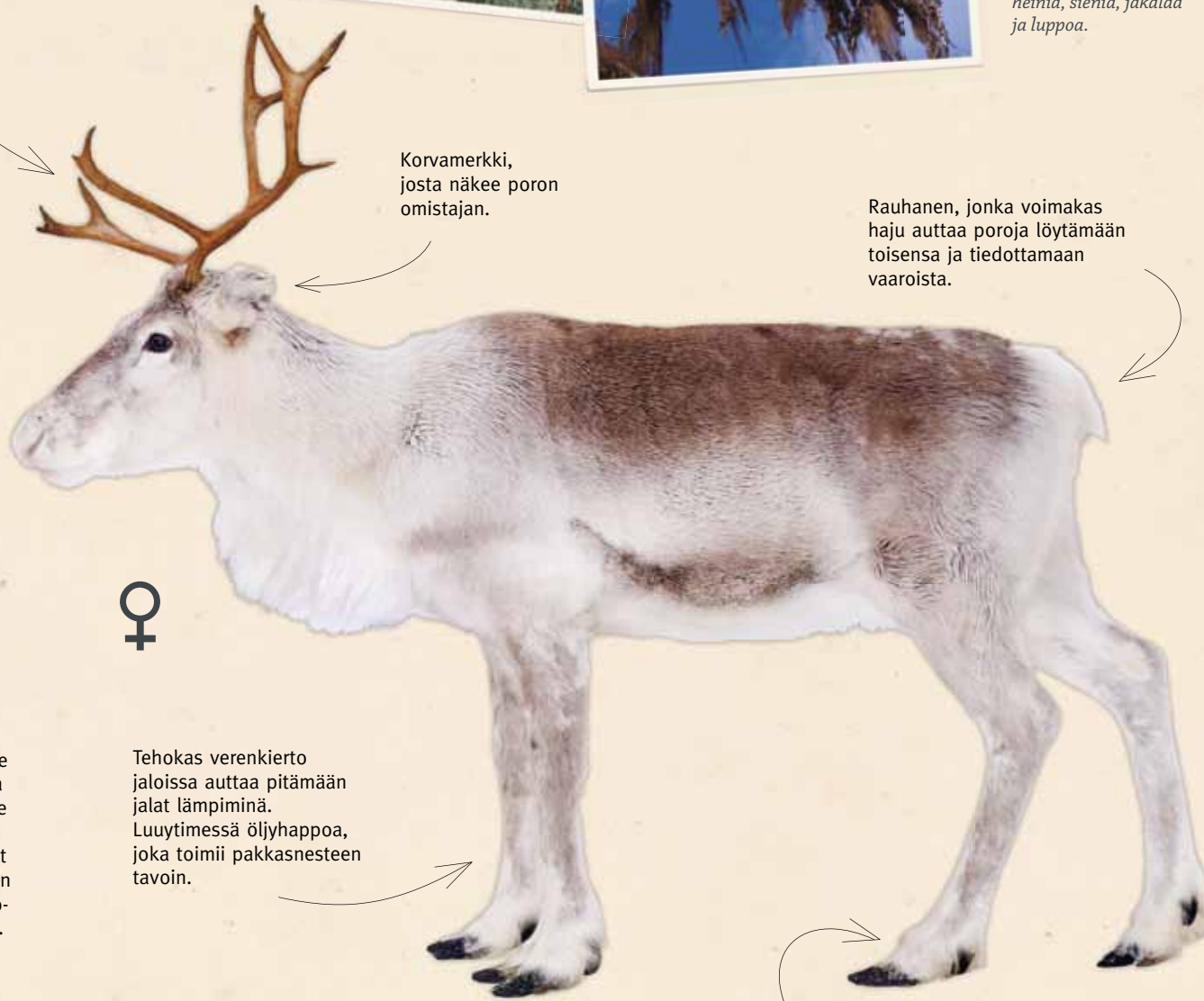
Koparan jäljet.

Vaatimet käyttävät sarviaan puolustaakseen vasaansa ja kaivuupaikkaansa.

Poron ravinto koostuu yli 300 ravintokasvista. Se syö vihreitä kasveja, heiniä, sieniä, jäkälää ja luppoa.

PUOLIVILLI laumaeläin: paimennetaan luonnossa, osaa tarhataa tai ruokitaan metsään talvisin, kesäisin laiduntaa vapaana, märehtijä. Vaeltaa pitkiä matkoja ja on koko ajan liikkeessä etsiessään ravintoa.

Korvamerkki, josta näkee poron omistajan.

Rauhanen, jonka voimakas haju auttaa poroja löytämään toisensa ja tiedottamaan vaaroista.

Tärkein aisti hajuaiisti, joka toimii kovassakin pakkasessa. Haistaa jäkälän paksun lumipeitteen läpi.

♀

Tehokas verenkierto jaloissa auttaa pitämään jalat lämpiminä. Luuytimessä öljyhappoa, joka toimii pakkasnesteen tavoin.

Rauhanen, jonka pensselimäisillä karvoilla poro voitelee kasvavien sarvien kärkiä.

KARVAN VÄRITYKSEN

perusteella paljon nimityksiä, esim. tummasävyinen poro on musikki, vaalea suivakko, täysin valkoinen valkko.

Valkko

Musikki

Suivakko

PAIKKAUSKOLLISELLE naarasporolle tai kuohitulle urosporolle voidaan laittaa kello kaulaan. Tokka lähtee helposti seuraamaan kellon ääntä, mitä poromiehet käyttävät hyväkseen kootessaan poroja aitaan.

Poronhoito pähkinänkuoressa

Poronhoitoalueen pinta-ala on 122 936 neliökilometriä eli 36 % koko Suomen pinta-alasta.

PORONHOITOALUE on laissa määritelty alue, jolla harjoitetaan poronhoitoa. Poronja saa laiduntaa alueella maanomistusoikeudesta riippumatta.

Valtiovalta velvoitti vuonna 1898 poronmestajat perustamaan maantieteellisin rajoin määritellyt paliskunnat. Kukin poromies kuuluu osakkaana yhteen paliskuntaan ja hänen oikeutensa ja velvollisuutensa paliskuntaansa kohtaan määritellään poronhoitolaissa.

- 🔹 Eloporoja on poronhoitoalueella noin 200 000 teuraserotusten jälkeen.
- 🔹 Vuosittain teurastetaan noin 100 000 poroa.
- 🔹 Keväisin syntyy 120 000–130 000 poronvasaa.

Korkeat porosteaidat estävät poroja menemästä valtakunnan rajan yli tai toisen paliskunnan puolelle.

Poronhoitoa harjoitetaan paliskuntajärjestelmän kautta

Suomen poronhoitoalueeseen kuuluu koko Lapin lääni lukuun ottamatta Kemian, Tornion ja Kemian alueita sekä suuri osa Oulun läänistä. Poronhoitoalue on jaettu 56 paliskuntaan.

KULLAKIN PALISKUNNALLA on oma hallintojärjestelmä, jota johtaa poroisäntä. Hänen lisäksi hallinnossa toimivat varaporoisäntä, rahastonhoitaja ja nelijäseninen

hallitus. Kaikki paliskunnat ovat Paliskuntain yhdistyksen jäseniä ja käyttävät poroisännän välityksellä porolukunsa mukaista äänivaltaa yhdistyksen kokouksessa.

POROTALOUDEN ORGANISAATIO

56 PALISKUNTA

- Porotalouden alueellisia ja hallinnollisia yksiköitä, pinta-aloiltaan ja poromääriltään erikokoisia.
- Tehtävänä huolehtia omista poroista, estää niitä tekemästä vahinkoa ja menemästä muiden paliskuntien alueelle.
- Paliskuntaa johtaa poroisäntä.
- Paliskuntain yhdistys toimii paliskuntien yhdyssiteenä.

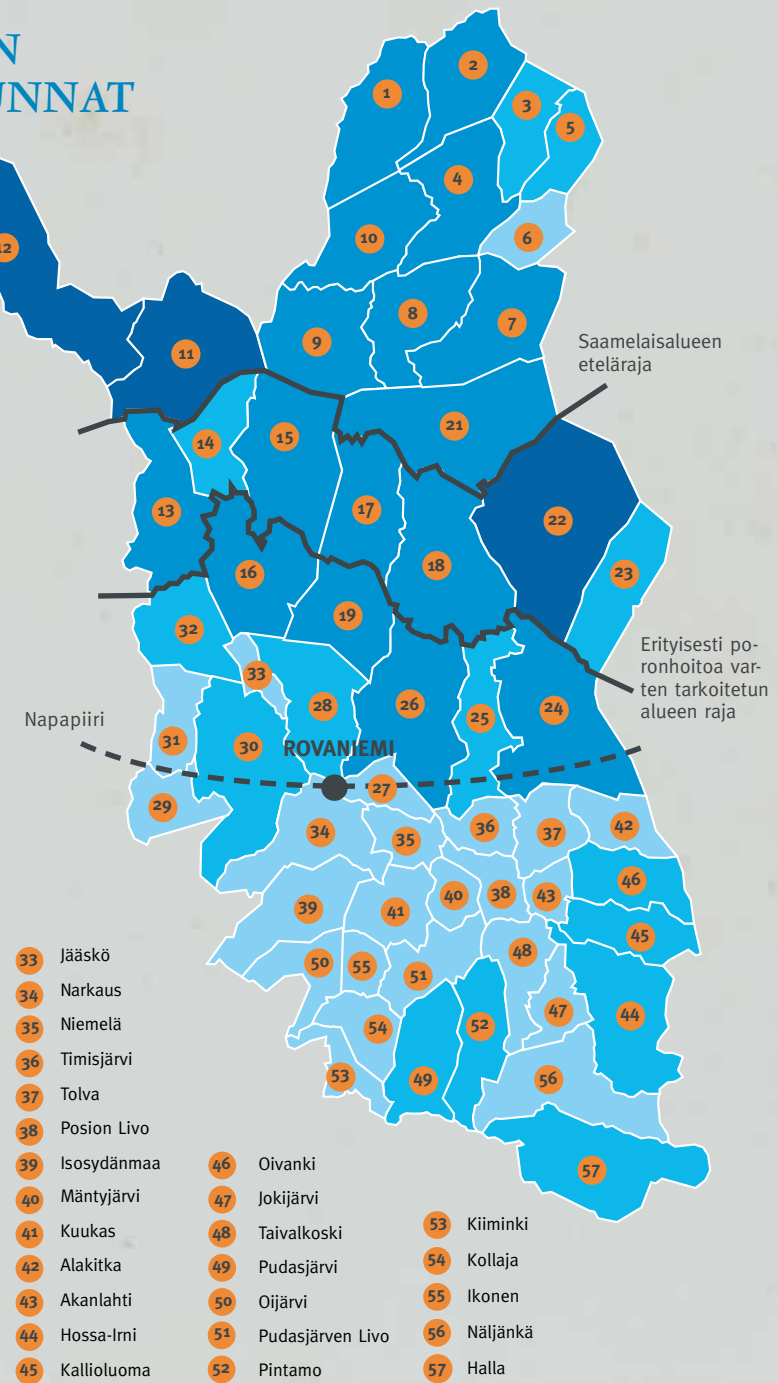
SUOMEN PALISKUNNAT

- Paistunturi
- Kaldoaivi
- Näättämo
- Muddusjärvi
- Vätsäri
- Paatsjoki
- Ivalo
- Hammastunturi
- Sallivaara
- Muotkatunturi
- Näkkälä
- Käsivarsi
- Muonio
- Kyrö
- Kuivasalmi
- Alakylä
- Sattasniemi
- Oraniemi
- Syvjäjärvi
- Lappi
- Kemin-Sompio
- Pohjois-Salla
- Salla
- Hirvasniemi
- Pyhä-Kallio
- Vanttaus
- Pojkajärvi
- Lohijärvi
- Palojärvi
- Orajärvi
- Kolari

- Jääskö
- Narkaus
- Niemelä
- Timisjärvi
- Tolva
- Posion Livo
- Isosydänmaa
- Mäntyjärvi
- Kuukas
- Alakitka
- Akanlahti
- Hossa-Irmi
- Kallioluoma

- Oivanki
- Jokijärvi
- Taivalkoski
- Pudasjärvi
- Oijjärvi
- Pudasjärven Livo
- Pintamo
- Kiiminki
- Kollaja
- Ikonen
- Näljänkä
- Halla

Paliskuntien korkein sallittu eloporomäärä

Paliskuntain yhdistys

Paliskuntain yhdistys on porotalouden ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijaorganisaatio.

PALISKUNTAIN YHDISTYS edistää poronhoitoa ja sen tutkimusta, suorittaa porotaloutta koskevaa neuvontaa, tekee aloitteita poronhoidon ja porotalouden kehittämiseksi, hoitaa porotalouden suhteita muuhun yhteiskuntaan, ylläpitää valtakunnan rajoilla olevia poroesteaitoja, hyväksyy uudet poromerkit ja pitää poromerkkirekisteriä. Yhdistyksen toiminta rahoitetaan valtion talousarviosta.

KORKEIN PÄÄTTÄVÄ ELIN ON EDUSTAJAKOKOUS ELI POROPARLAMENTTI

- Poroisäntien muodostama yleinen kokous.
- Käsittelee yhdistyksen vuosikertomukset, tilit sekä talous- ja toimintasuunnitelmat.
- Valitsee joka kolmas vuosi 14-jäsenisen hallituksen johtamaan yhdistyksen toimintaa ja valvomaan porotalouden etua. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ja Saamelaiskäräjät nimeävät edustajansa yhdistyksen hallitukseen.

TOIMINNAN PAINOPISTEALUEITA 2010-LUVUN ALUSSA

- Eläinperusteisen tuen ja investointitukijärjestelmän kehittäminen.
- Maasuorpetojen aiheuttamien vahinkojen vähentäminen ja korvausjärjestelmän parantaminen.
- Poronhoitotyön tehostaminen kustannusten pienentämiseksi.
- Kehittäminen hanketoiminnan avulla.
- Muiden maankäyttäjien ymmärryksen lisääminen poron laidun- ja ravinnon-saantitarpeita kohtaan.
- Lähivuosina nuorten saaminen mukaan elinkeinoon ja poronhoidon taloudellisen kannattavuuden parantaminen ovat suuria haasteita.

AINUTLAATUINEN KOEPORTARHA

Poronhoitolain mukaan yhdistyksen perustehtäviä on myös poronhoidon tutkimuksen ja koetoiminnan edistäminen. Porosta ja poronhoidosta tehdään opinäytetöitä, väitöskirjoja sekä kansainvälisiä tieteellisiä julkaisuja. Yhdistys ylläpitää Inarin Kaamasessa maailmasa ainutlaatuista Kutuharjun koeportarhaa, jossa eri maista kotoisin olevat tutkijat voivat tehdä tutkimuksia 140–190 koeponon avulla.

Radiopantavasa

Poroesteaidan pystytys ja huolto rakkakivikossa vaatii paljon työtä.

VASTUULLA POROESTEAITA

Poroelinkeinolla on noin 2 000 km yhteistä maarajaa kolmen kalottialueen valtion kanssa. Valtakuntien välinen poroesteaidan kunnossapito on Paliskuntain yhdistyksen vastuulla. Tämä käsittää 1 200 km kansainvälistä sopimuksin määriteltyä poroesteaitaa Norjan ja Venäjän rajoilla. Kunnossapito- ja uusimistyötä tekee vuosittain noin 50 poromiestä 20 paliskunnan alueella. Aita on uusittava 20 vuoden välein.

Poronlihan pienjalostus on nykypäivää.

PORONOMISTAJAT KEHITTÄVÄT ELINKEINOAAAN AKTIIVISESTI

Alkutuotantoaloista poronhoito on sosiaalisesti kestävin elinkeino, siitä saa elantonsa suuri joukko ihmisiä karussa Pohjolassa. Voimakkaasta teknologian hyödyntämisestä huolimatta poronhoidon alkutuotannossa tehdään edelleen 1850 henkilötyövuotta. Poronhoito on monessa kylässä välineinen ja varusteinen hi-techiä, ykköstyöllistäjä ja turvaverkko. Ilman sitä ei olisi elämää.

Poronomistajat ovat alkaneet jalostaa ja markkinoida poronlihaa pienyritystoimintana, tarjota ohjelmalveluja, hyödyntää laajalti atk:ta, tehdä laatutyötä ja kouluttautua erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Kehittämistä tukevat EU ja Paliskuntain yhdistys yhteistyökumppaneineen.

Poronhoidon valttina on monipuolisuus; se voidaan kytkeä elintarvikkeisiin, luontoon, elämyksiin ja kulttuuriin. Kerta toisensa jälkeen matkailijat mainitsevat tuntevansa pohjoisesta lumen, tunturin ja porot. Poro on ja pysyy – mielikuvista lähtien.

Maailmanennätyspororaito Rovaniemellä helmikuussa 2008. Raidossa oli yhteensä 58 poroa.

Poromiehen työn symboli, suopunki, on tärkeä apuväline porojen kiinni ottamisessa.

Poromiehen ammatti perustuu perinnetietoon ja -taitoon

Poromiehen ammatti on ympäristöön sopeutumista, ja elämä kulkee vuodenaikojen, säiden ja laiturien mukaan poron ehdoilla. Poromiessuvun lapset saavat jo pieninä oman poromerkkinsä ja poroja.

POROJA SAAVAT OMISTAA vain poronhoitoalueella pysyvästi asuvat Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiset, paliskunnat ja Paliskuntain yhdistys.

den myynnistä. Poromäärä on intiimi asia. Kysyttäessä poromieheltä poromäärää, voi saada vastaukseksi ”yksi jängällinen” tai ”kahtapuolen puuta”.

Pääosa poromiehen tuloista tulee poronlihan myynnistä, lisäksi tuloja hankitaan muiden porosta saatavien tuotteiden ja palvelui-

- Suurin sallittu porojen omistusmäärä/porotalousyrittäjä on eteläisellä poronhoitoalueella 300 ja pohjoisella 500 eloporoa.
- Poronomistajia on Suomessa hieman alle 5000, joista saamelaisia noin 1000.

Poronhoito on saanut alkunsa peuranmetsästyksestä

SUOMALAINEN PORO on kesytetty Skandinavian villistä tunturipeurasta. Poro toimi houkutuseläimenä peuran pyynnissä sekä veto- ja kantojuhtana. Porosta saatiin lihaa ja maitoa sekä raaka-aineita vaatteisiin ja työkaluihin. Näin ihmiset pystyivät asumaan Suomen pohjoisimmilla alueilla aina 1600-luvulta lähtien.

laiset alkoivat paimentaa poroja ja jutasiivat niiden kanssa vuodenaikojen mukaan. Ruotsista ja Norjasta suurporonhoito levisi Enontekiölle, Utsjoelle ja myöhemmin Inariin. Suomalaiset uudisasukkaat ja talonpojat omaksuivat poronhoidon jo varhain Kemin-Lapin vähäporoisilta metsälappalaisilta ja kehittivät sitä myös omiin erityistarpeisiinsa.

Suurporonhoito sai alkunsa keskiajan lopulla Ruotsin ja Norjan tunturialueilla. Saame-

Poron ja poromiehen vuosi alkaa kesästä

Poromies on aina käyttänyt hyväkseen pohjoista luonnonrytmiä hoitaessaan porojaan. Kiiivaimpia työajanjaksoja ovat kesä-heinäkuulle sijoittuva vasanmerkintä sekä syyskuun lopulta tammikuulle kestävät poroerotukset.

KESÄLLÄ MERKITÄÄN VASAT

Poronhoitovuosi alkaa kesäkuun alussa, jolloin poromies korjaa aitoja ja siistii poroaitauksia. Kesän aikana tehdään poroille rehua, kuten kuivaa heinää, lehdeksiä ja säilörehua talvea varten.

Poro vaeltaa kesät vapaana laiduntaen ja hyönteisiä eli räkkää vältellen. Sen karva vaihtuu ohuemmaksi kesäkarvaksi, ja sille kasvaa uudet sarvet. Talvikarva alkaa kasvaa jälleen elokuussa.

Juhannuksen aikoihin räkkä ajaa porot totiksi tuntureille ja soille, mitä poromies hyödyntää kootessaan poronsa vasanmerkitystä varten.

Porojen kokoaminen tapahtuu metsäalueella mönkijöillä ja jalkaisin. Tuntureilla käytetään lisäksi apuna maastomoottoripyöriä, pienhelikopteria ja lentokonetta. Yhteyttä toisiin poromiehiin pidetään kännyköillä ja VHF-puhelimilla.

Vasanmerkitys aloitetaan yöllä ilman viilenettä, koska porot rasittuvat kesäkuumalla helposti. Kaikkia vasa ei aina saada merkkiin kesän aikana, joten ne merkitään syksyllä erotuksissa.

Talvikarva irtoaa ja poro saa ohuempaa kesäkarvan. Sarvet kasvavat nopeasti, ja poro voitelee niiden kärkiä.

VASANMERKITYKSEN TYÖVAIHEET

- Vasat otetaan kiinni aitauksessa käsin, vimpaa tai suopunkia apuna käyttäen.
- Vasoille laitetaan numerolaput kaulaan.
- Vasat päästetään irti etsimään emänsä ja merkitään ylös mitä vaadinta mikäkin vasa seuraa.
- Vasat otetaan jälleen kiinni ja niiden korviin leikataan sama merkki kuin emällä. Korvamerkki tehdään puukolla poron korvien laitoihin ja kärkeen.

Vimpa, jolla vasat otetaan hellävaraisesti kiinni.

JOKAISELLA PORONOMISTAJALLA on oma merkki, jolla hän merkkää kaikki omistamansa porot. Erilaisia tekoja eli leikkoja on 21, ja käytössä olevia poromerkkejä vajaa 12 000. Uusia merkkejä kehitetään tarvittaessa, ja vanhat merkit voivat vaihtaa omistajaa. Poromerkin kuvailu aloitetaan takaapäin katsottuna oikean korvan kärjestä. Ensinnä kerrotaan valtatteot ja sen jälkeen pikkuteot.

"Oikea: pistel päällä, hanka alla. Vasen: haaralla, päällä hanka ja hangan sisään."

"Oikea: linnunvarvas. Vasen: terotettu, pykälä päällä, alla vastahanka."

Kaksi erilaista korvamerkkiä ja niiden kuvailut.

Korvamerkin lisäksi osa poroista merkitään muovisilla pilitoilla tunnistamisen helpottamiseksi.

Syksyllä tapahtuvat poroerotukset

Syksyllä porot tulevat kiimaan ja muodostavat rykimäparttioita. Hirvaiden välinen tappelu ja sarvien kalistelu yhdenaikaistaa vaa-dinten kiimaa ja samalla keväistä vasontaa. Rykimän jälkeen hirvas pudottaa sarvensa.

ISOT, VAATIMISTA KILPAILEVAT hirvaat kokoavat itselleen haaremin ja paimentavat sitä mustasukkaisesti pitäen vaatimet tokassa. Poromies käyttää tätä hyväksi porojen kokoamisessa erotuksiin.

Porokoiria käytetään myös apuna porojen kokoamis- ja paimennustöissä. Kokoaminen alkaa pääsääntöisesti syys-lokakuussa. Suurissa paliskunnissa porojen kokoaminen kestää viikkokausia, ja erotuksessa voi olla yli 2 000 poroa samaan aikaan. Poroerotus on

poromiesten sadonkorjuuta ja samalla myös poroväen tapaaminen. Erotukset houkuttelevat paikalle myös matkailijoita.

Loppukesästä ja syksyllä ennen lumentuloa poro syö sieniä.

Testosteroni saa hirvaan niskalihakset vahvistumaan muutamassa päivässä rykimäajan lähestyessä. Hirvas on komeimmillaan ja valmiina taisteluun.

MITÄ POROEROTUKSISSA TEHDÄÄN?

- Porot ajetaan pienissä erissä kirnuun, jossa teurasporot erotetaan eloporoista käsin tai suopunkia käyttäen eri konttoreihin eli kar-sinoihin.
- Osa hirvaista kuohitaan.
- Alueelle harhautuneet muiden paliskuntien porot viedään omille alueilleen.
- Teurasporot luetteloidaan ja niiden korviin laitetaan metallinen merkki, teuraspilta.
- Eloporet luetaan ja lähes kaikissa paliskunnissa loislääkkitään. Lukeminen tarkoittaa porojen laskemista ja ylöskirjaamista. Se on la-kisäiteinen tehtävä. Luettava poro otetaan kiinni, sen korvamerkki tunnustetaan ja ilmoitetaan lukumiehelle, joka merkitsee poron ja omistajan poroluetteloon. Poron kylkikarvoihin vedetään puukolla lukumerkit, jotta sen tiedetään käyneen erotuksessa.

Poroluetteloon merkityn poron kylkikarvoihin vedetty lukumerkki.

Talvella poroja paimennetaan

Poro on sopeutunut kylmiin, lumisiin olosuhteisiin. Koparan rakenne mahdollistaa kulkemisen lumihangessa. Jalat pysyvät sulana tehokkaan verenkierron ja pakkasnesteen tavoin toimivan öljyhapon ansiosta.

PORON TALVIKARVA on erittäin tiheä. Poro selviää $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$ pakkasessa. Kovassa tuulessa poro kääntyy selin tuuleen suojatakseen päänsä, jossa on ohuempi karvapeite.

Poro kaivaa jäkälää jopa metrisen kinoksen alta. Se on ainoa suurikokoinen kasvissyöjä, joka pystyy käyttämään ravinnokseen jäkälää. Poro syö talvisin myös mm. heiniä ja loppoa. Talven aikana poro menettää jopa 20 % syksyisestä painostaan.

Porojen talvipaimennuksessa on olemassa useita erilaisia tapoja. Osa paliskunnista harjoittaa perinteistä talvista tokkapaimennusta moottorikelkoin ja koirien avulla. Se on porojen laidunkiertoon perustuva poronhoitotapa. Perheet, suvut tai kylät voivat muodostaa tokkakuntia, jotka hoitavat ja paimentavat porojaan yhdessä. Tarvittaessa poroja ruokitaan.

Porojen paimennusta.

Porokoira pitää porot tokassa.

Kevät – vappuna vasa hangella

Keväällä porot etsivät ruokaa luppometsistä kävelemällä kestäväen hangen päällä. Vaadin vasoo touko-kesäkuun vaihteessa. Vasonnan lähestyessä jotkut poromiehet kokoavat vaatimensa suuriin vasotusaitoihin, jotkut taas päästävät ne metsään vasomaan. Tarhassa vasotetut ja merkityt vasat emineen päästetään vapaaksi viimeistään kesäkuun alussa.

Tässä kypsyy poron kuivalihaa perinteiseen tapaan. Menetelmä toimii vain pohjoisen ilmasto-olosuhteissa.

Vastasyntynyt poronvasa.

VASA ON SYNTYMÄHETKELLÄÄN riippuvainen emänsä maidosta. Pieni poronvasa selviytyy ensimmäiset elinviikkonsa elimistön ruskean rasvan ja tiheän turkin avulla. Vasojen syntymäpaino kaksinkertaistuu jo ensimmäisen kuukauden aikana. Myös sarvet alkavat kasvaa ensimmäisinä elinviikkoina. Vaatimien sarvet tippuvat vasonnan jälkeen.

Keväällä poromiehes pääsee valmistamaan lappilaista erikoisuutta: poron kuivalihaa. Suolatut lihat laitetaan riippumaan ilmavaan paikkaan seinustalle tai katolle. Ne suojataan säädösten vaatimilla verkoilla. Kevätauringon ja pakkasen kypsyttämä kuivaliha on erinomainen eväs ja säilyy hyvin.

Poro antaa ravintoa

Porokilpailut

LIHAN LISÄKSI poron sydän, maksa, munaiset, kieli, rasva, veri ja maito ovat arvokasta ravintoa. Poronliha on rakenteeltaan hienosyistä, jonka vuoksi se on mureaa, nopeasti kypsyvää ja helposti sulavaa. Poron selän päälle, nahan alle kertyvää rasvaa kutsutaan pinnaksi. Sitä käytetään paistamiseen ja keittämiseen.

Paksua, kermamaista poronmaitoa on käytetty ravinnoksi monin eri tavoin. Poronmaito sisältää 2–3 kertaa enemmän energiaa kuin lehmänmaito. Sitä on juotu sellaisenaan, vedellä laimennettuna tai maitoheraan. Maidosta on tehty myös juustoa ja voita. Poronmaitoa käytetään arvokkaana raaka-aineena myös kosmetiikassa.

Suurin osa teurastettavista poroista on vasoja, jotka ovat eläneet koko ikänsä luonnonravinnolla. Poronliha tulee EU-direktiivien

mukaisten teurastamoiden ja jalostamoiden kautta. Poronlihaa voi ostaa myös suoraan poronmestajilta erotusaidoilta ja porotiloilta. Suomessa poronlihaa tuotetaan vuosittain 500–1 000 g per asukas.

Poronliha on TERVEELLISTÄ

- 👉 Vähärasvaista
- 👉 Hyvä rasvahappokoostumus
- 👉 Paljon proteiineja
- 👉 Runsaasti vitamiineja sekä kivinäis- ja hivenaineita

Poro antaa elämyksiä

PORO ON HUOMATTAVA matkailun vetovoimatekijä ja yksi Lapin tunnetuimmista brändeistä. Matkailu tarjoaa monia mahdollisuuksia porotalouden liittämiselämyksinä. Monet poromiehet saavat lisäansiota valmistamalla ja myymällä matkamuistoja, käsitöitä, tarjoamalla majoituspalveluita ja toimimalla ohjelmajärjestäjänä tarjoten esim. poroajeluja, porotilaa tutustumista ja poronhoidon esittelyä.

Porokilpailulla on pitkät perinteet. Niiden aika on helmikuun puolivälistä huhtikuun alkuun. Kilpaporojen treenaaminen aloitetaan hyvissä ajoin ennen kilpakautta. Hirvaan ja härän treenaus kilpa-ajokkaaksi vaatii paljon aikaa ja kärsivällisyyttä. Kauden kohokohta on Paliskuntain yhdistyksen järjestämät Inarin Porokuninkuuskiisat.

Pohjois-Norjan Altasta löytyneet kalliopiirroksiset noin 3 000 vuoden takaa esittävät poroja tai peuroja pyyntitaitauksilla.

Poro antaa lämpöä

Poro pitää poromiehen lämpimänä. Porosta tehtyjä vaatteita on nykyäänkin käytössä poromiehillä.

PORON KARVA on eri osissa poroa erilainen ja tarjoaa erilaisia käyttömahdollisuuksia. Esimerkiksi koipinahasta valmistetaan mm. jalkineita, koska sen karva kestää kulutusta.

Taljan kokonaisuudessaan voi kuivattaa seinällä, jolloin nahassa oleva rasva kuivaa vetähylyksi pinnaksi. Näin saatu loitotalja on perinteinen poromiesten käyttämä makuualusta laavulla ja kodassa. Poronahkaa voidaan parkita luonnonmukaisesti ja myrkyttömästi pajulla ja koivulla.

Kenkäheinää käytetään nutukkaan sisässä.

PORO ON MONIPUOLINEN KÄSITYÖMATERIAALI

- 👂 Koipinahoista nutukkaista, lakkeja, kintaita ja säpikkäitä
- 👂 Kallonahasta kallokaiksi kutsuttuja jalkineita
- 👂 Sisnanahasta anorakkeja, housuja, reppuja ja pussukoita
- 👂 Suonista nahkatöiden ompelulankaa
- 👂 Kynsistä ja luusta koruja
- 👂 Sarviluusta mm. suopungin kieloja ja koristeluja puukkojen ja kuksien kahvoihin

Suonilankaa ja poronahkaiset sormustimet.

Koivikkaat eli kintaat.

Poro antaa kulttuurin

Poronhoito on nykyaikainen ja sukupolvelta toiselle peritty, luonnonkiertokulun mukainen elinkeino, jota harjoitetaan ainoana tulonlähteenä tai muiden elinkeinojen rinnalla. Se on poromiehelle elämäntapa.

PORONHOITO ON TÄRKEIN saamen kieltä ja saamelaista kulttuuria ylläpitävä elinkeino. Saamenkielessä poroja ja luonnonoloja koskeva termistö on laaja.

Poronhoitosanasto on käytössä arkipäivän puheissa, ja alueittain samalla asialla voi olla eri nimitys. Poro on päässyt useisiin sanontoihin. Usein kuulee puhuttavan poronkusemasta, jota käytetään mittayksikkönä

kuljetusta matkasta. ”Poro opettaa” -lausahduksella ilmaistaan, kuinka elämä ei aina suju ihmisen suunnitelmien mukaan.

Pohjoisen taiteilijat ovat käyttäneet kautta aikain poroa teoksissaan materiaalina tai aiheena. Vanhimmat poroa esittävät kalliopiirroksiset ovat yli 3 000 vuoden takaa.

Tokka

Kalppinokka, valkeaturpainen poro.

Nutukkaita

Takkahärät

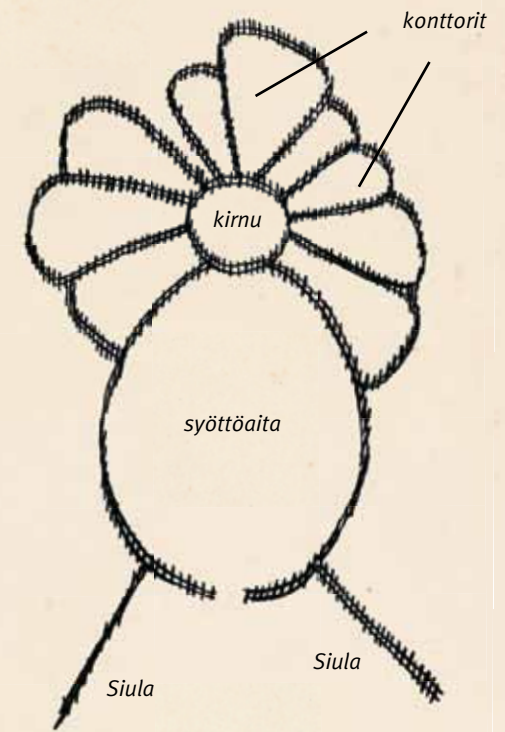
Konttorit, erotusaidan sivukarsinat.

POROSANASTO

Elo porokarja
Etto, ettoaminen porojen kokoaminen erotusta varten
Hirvas yli 3-vuotias urosporo
Härkä kuohittu urosporo
Jotos, rannio porojen polkema ura hangessa
Jutaa matkata
Kallokas poron kallonahasta tehty karvakenkä
Kalppinokka valkeaturpainen poro
Keloa hangata nahka uusista sarvista
Kesukka kesy poro
Kirnu erotusaidan osa, jossa eloporit erotetaan teurasporoista
Konttori erotusaidan sivukarsina
Kopara poron sorkka
Kulvakk rykimän uuvuttama hirvas

Luostakka valkeakyllinen poro
Maanija arka, ihmistä karttava poro
Mutsikki, musikki tumma poro
Naamasarvet nahan peittämät kasvavat sarvet
Nulkata juosta hiljalleen
Nulppo sarveton poro
Nutukas poron koipinahasta tehty kenkä
Pailakka kesyttämätön, opettamaton poro
Paliskunta poronhoitopiiri tai -yhtymä
Palkia kulkea kesälaitumilla
Parttio pieni porolauma
Peura, peurakorva korvamerkitön poro
Raavas täysikasvuinen poro
Raito hinnastettu porojono

Roukua porojen ääntely
Rusakka, rusakko ruskean-kellertävä poro
Rykimä poron kiima-aika
Räkkä lentävät, poroa ahdistavat hyönteiset
Säpikäs poronahkasäärystin
Taamoa opettaa, kesyttää
Takkahärkä kantoporo
Tokka suuri porolauma
Tolvata juosta
Vaadin yli 3-vuotias naarasporo
Valkko valkoinen poro
Veiti porot hajallaan
Vuonelo naarasporo toisella ikävuodellaan
Vuotturaippa ahkion vetohihna

Porot kuljetetaan aitaan siulojen eli johdinaitojen avulla. Kuvassa erotusaidan osat.

